

Кримінальний процес та криміналістика

УДК 341.121.4(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17782149>

Адвокат як суб'єкт реалізації інституту представництва у кримінальному провадженні

Марченко Олена Анатоліївна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України
Одеський державний університет внутрішніх справ,
Україна, <https://orcid.org/0000-0002-5258-0647>

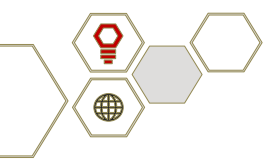
Ізбаш Катерина Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділення організації наукової роботи відділу організації наукової діяльності, Одеський державний університет внутрішніх справ,
Україна, <https://orcid.org/0000-0002-1855-1383>

Прийнято: 11.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

Анотація. Стаття присвячена комплексному теоретико-правовому обґрунтуванню ролі адвоката як суб'єкта реалізації інституту представництва у кримінальному провадженні, з'ясовано його процесуальний статус, функції та повноваження, а також визначено напрями удосконалення правового регулювання адвокатської діяльності в межах кримінального судочинства.

Особливу увагу приділено аналізу нормативно-правової бази, що регулює участь адвоката у кримінальному провадженні, зокрема положенням Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, Закону

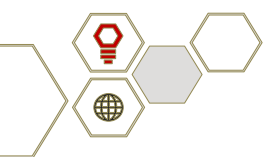

України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та міжнародним стандартам здійснення правничої допомоги.

Обґрунтовано, що адвокат є ключовим суб'єктом реалізації інституту представництва у кримінальному провадженні, який забезпечує професійну правничу допомогу та гарантує дотримання прав і законних інтересів осіб, залучених до процесу. Встановлено, що правова природа участі адвоката як представника поєднує риси процесуального захисту та правового посередництва між державою й учасником кримінального процесу. Визначено основні проблеми правозастосування, серед яких: недостатня деталізація прав адвоката у представництві потерпілого, нечіткість меж між поняттями «захист» і «представництво», а також обмеженість механізмів контролю за дотриманням гарантій адвокатської діяльності.

З'ясовано, що кримінальне правосуддя складає система норм та процедур, спрямованих на виявлення, розслідування, судовий розгляд і вирішення кримінальних правопорушень з метою охорони правопорядку, забезпечення невідворотності покарання та захисту прав і свобод людини. Окреслено, що процесуальні гарантії складають сукупність установлених законом правових засобів і правових дій, спрямованих на забезпечення справедливого, законного та неупередженого розгляду справи, а також на захист прав і свобод учасників процесу.

Доведено, що адвокат виступає однією із ключових фігур інституту представництва у кримінальному провадженні, через його діяльність реалізуються конституційні гарантії права особи на правничу допомогу та забезпечення принципу верховенства права, балансу інтересів держави та особи, що зумовлює необхідність подальшого розвитку теоретичних і практичних аспектів інституту представництва у кримінальному провадженні. Ефективність представництва у кримінальному процесі значною мірою залежить від рівня професійної підготовки адвокатів, удосконалення

нормативно-правової бази та створення дієвих механізмів захисту їхньої незалежності.

Наукова новизна полягає у комплексному розкритті правової природи представництва адвоката у кримінальному провадженні та формулюванні пропозицій щодо вдосконалення його нормативного регулювання.

Ключові слова: адвокат, представництво, кримінальне провадження, захист прав, правнича допомога, інститут адвокатури, право на захист, процесуальні гарантії, процесуальний статус, верховенство права.

A lawyer as a subject of implementation of the institution of representation in criminal proceedings

Olena Marchenko,

Candidate of legal sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminal Procedure and Criminology of the Faculty of training specialists for Pre-Trial Investigation Bodies, National Police of Ukraine, Odesa

State University of Internal Affairs, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-5258-0647>

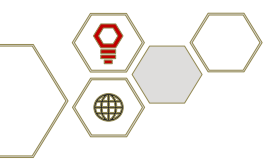
Kateryna Izbash,

Candidate of Law, Associate Professor, Senior Researcher, department of Organization of Scientific Work, Department of Organization of Scientific Activity,

Odesa State University of Internal Affairs, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-1855-1383>

Abstract. The article is devoted to a comprehensive theoretical and legal justification of the role of a lawyer as a subject of the implementation of the institution of representation in criminal proceedings, its procedural status, functions

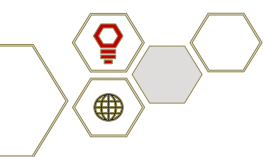
and powers are clarified, and directions for improving the legal regulation of advocacy within the framework of criminal proceedings are identified.

Particular attention is paid to the analysis of the regulatory framework regulating the participation of a lawyer in criminal proceedings, in particular the provisions of the Constitution of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Law of Ukraine «On Advocacy and Advocacy» and international standards for the implementation of legal aid.

It is substantiated that a lawyer is a key subject of the implementation of the institution of representation in criminal proceedings, which provides professional legal assistance and guarantees compliance with the rights and legitimate interests of persons involved in the process. It is established that the legal nature of the participation of a lawyer as a representative combines the features of procedural protection and legal mediation between the state and a participant in the criminal process. The main problems of law enforcement are identified, including: insufficient detailing of the rights of a lawyer in representing a victim, the unclear boundaries between the concepts of «protection» and «representation», as well as the limitations of mechanisms for monitoring compliance with the guarantees of legal activity.

It has been established that criminal justice constitutes a system of norms and procedures aimed at detecting, investigating, adjudicating, and resolving criminal offenses in order to maintain public order, ensure the inevitability of punishment, and protect human rights and freedoms. It has been outlined that procedural guarantees comprise a set of legally prescribed measures and procedures designed to ensure a fair, lawful, and impartial consideration of a case, as well as to protect the rights and freedoms of the participants in the proceedings.

It is proven that a lawyer is one of the key figures in the institution of representation in criminal proceedings, through his activities the constitutional guarantees of the right of a person to legal aid and ensuring the principle of the rule of law, the balance of interests of the state and the individual are implemented,

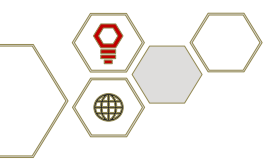
which necessitates the further development of theoretical and practical aspects of the institution of representation in criminal proceedings. The effectiveness of representation in criminal proceedings largely depends on the level of professional training of lawyers, the improvement of the regulatory and legal framework and the creation of effective mechanisms for protecting their independence.

The scientific novelty lies in the comprehensive elucidation of the legal nature of attorney representation in criminal proceedings and in the formulation of proposals for improving its normative regulation.

Keywords: lawyer, representation, criminal proceedings, protection of rights, legal aid, institution of the bar, right to defense, procedural guarantees, procedural status, rule of law.

Постановка проблеми. Держава виступає гарантом забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян. Згідно з положеннями Конституції України, кожен громадянин має право на судовий захист, що передбачає можливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також посадових і службових осіб. На законодавчому рівні реалізація та захист законних інтересів громадян здійснюється шляхом участі їхніх представників у відповідних правовідносинах.

Участь захисника у кримінальному провадженні має комплексний і багатовимірний характер. Діяльність захисника спрямована на реалізацію основних завдань кримінального провадження, визначених у статті 2 Кримінального процесуального кодексу України: забезпечення охорони прав, свобод і законних інтересів учасників провадження, сприяння оперативному, всебічному та неупередженому досудовому розслідуванню і судовому розгляду. Метою такої діяльності є гарантування притягнення до відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, відповідно до ступеня її вини, недопущення безпідставного обвинувачення чи засудження

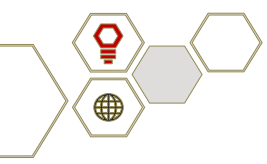

невинуватих осіб, запобігання необґрунтованому процесуальному примусу щодо особи, якій надається правова допомога, а також забезпечення дотримання належної правової процедури.

Актуальною залишається проблема визначення чітких меж прав та функцій адвоката у кримінальному провадженні, що зумовлює потребу в удосконаленні законодавчого регулювання інституту представництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження стали роботи українських науковців щодо вивчення інституту представництва в кримінальному провадженні, а саме: А.М. Бірюкова, А.О.Галай, В.В. Забровського, Т.В. Варфоломєєвої, С.В. Оверчук, П.В. Павліш, В.Г. Пожар, М.І. Рішко, Л.Д. Удалової, С.С. Чернявського, О.В. Якимчук, О.Г. Яновської, а також інших науковців, які зробили вагомий внесок у дослідження ролі адвоката у здійсненні представництва в кримінальному провадженні.

Серед останніх наукових праць, у яких розглядалися питання представництва у кримінальному провадженні слід відзначити таких сучасних науковців, як: О.В. Якимчук (Становлення інституту представництва юридичних осіб у кримінальному провадженні, 2017 р.) [18], Ю.І. Азаров, І.В. Дубівка (монографічне дослідження «Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування», 2018 р.) [8], Р.О. Ємельянов (Правове регулювання участі адвоката-представника потерпілого у кримінальному провадженні, 2020 р.) [12], М.Л. Грібов, В.В. Червінський (Представництво потерпілого у кримінальному провадженні: поняття, зміст, проблеми та шляхи їх вирішення, 2021 р.) [10], Н. Рогатинська (Процесуальні особливості інституту представництва у кримінальному провадженні, 2022 р.) [17], К.С. Стоянов (Про окремі проблемні питання участі захисника у кримінальному провадженні, 2023 р.) [19], В.Є. Канюка, Р.П. Олійничук (Загальна характеристика представництва у кримінальному провадженні: поняття та види, 2023 р.) [14], А.А. Десятник (Про окремі питання

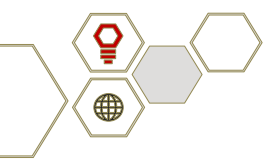

процесуального статусу потерпілого, у тому числі щодо його права мати представника у кримінальному провадженні, 2024 р.) [11]. Наукові напрацювання сучасних учених сприяли систематизації теоретичних підходів і практичних аспектів застосування інституту представництва, дозволили окреслити коло проблем, що потребують подальшого дослідження, зокрема в умовах реформування кримінального процесуального законодавства України та адаптації його до європейських стандартів справедливого судочинства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, низка питань залишається дискусійною та недостатньо опрацьованою, а саме: визначення правової природи інституту представництва у кримінальному процесі та його співвідношення із суміжними інститутами: захистом, участю законного представника, процесуальним представництвом потерпілого; чіткого окреслення процесуального статусу представника, його прав, обов'язків і меж повноважень у різних стадіях кримінального провадження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз чинного національного законодавства України та існуючих поглядів науковців щодо актуальних питань удосконалення кримінального процесу та визначення ефективного інструментарію надання правничої допомоги суб'єктам кримінального провадження шляхом представництва їхніх інтересів у межах цього провадження та визначення ролі адвоката як учасника кримінального провадження. Особливе значення має врахування специфіки надання юридичної допомоги кожному із суб'єктів провадження з урахуванням конкретних обставин та процесуальної ситуації.

Подальше дослідження інститутів захисту та представництва у кримінальному провадженні сприятиме формуванню більш цілісного та ефективного інституту представництва у кримінальному судочинстві, який відповідатиме сучасним потребам правозастосовної практики та міжнародним стандартам захисту прав людини, а також сприятиме більш повній реалізації

його завдань, що набуває особливої актуальності в умовах триваючої широкомасштабної збройної агресії проти України.

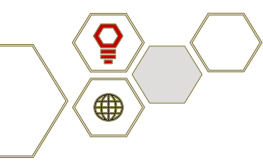
Виклад основного матеріалу дослідження. Положення Конституції України передбачають основні засади інституту представництва та гарантують право на професійну правову допомогу кожному громадянину та можливість вільного вибору захисника. У випадках, передбачених законодавством, держава надає правову допомогу на безоплатній основі [13, с. 299].

Нормативно-правова основа участі адвоката у кримінальному провадженні ґрунтується на положеннях Конституції України, міжнародних договорів, ратифікованих Україною, а також нормах національного законодавства, зокрема Кримінального процесуального кодексу України, Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і Закону України «Про безоплатну правову допомогу» [4, 5, 6, 7]. Сукупність цих нормативних актів формує правові гарантії реалізації права особи на захист і визначає процесуальний статус адвоката як професійного учасника кримінального процесу.

Представництво адвокатом у кримінальному провадженні виступає одним із ключових механізмів забезпечення та захисту прав і законних інтересів сторін, спрямованих на реалізацію принципу верховенства права та гарантування дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального процесу.

Відповідно до чинного Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» (ст. 6), адвокатом може бути особа, яка відповідає встановленим законом вимогам, має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою на відповідному рівні, має стаж роботи у галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [6].

На думку В.Г. Пожара, основним призначенням функції представництва є забезпечення засади рівності всіх перед судом і законом та змагальності у

кримінальному провадженні. Представник повинен діяти лише в інтересах осіб, яких він представляє, в межах наданих повноважень [16, с. 612].

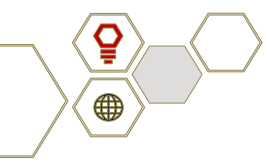
Повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються визначеними законом документами, які засвідчують його професійний статус і наявність правових підстав для здійснення захисту особи. Документальне оформлення взаємин між суб'єктом кримінального провадження та його представником має важливе юридичне значення, оскільки створює належні підстави для здійснення захисту або представництва, а також запобігає можливим процесуальним спорам щодо обсягу повноважень адвоката.

Зокрема, відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України, такими документами є:

1). свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю, що підтверджує наявність у особи офіційного статусу адвоката, здобутого у встановленому законом порядку після проходження кваліфікаційних процедур та отримання відповідного свідоцтва. Це свідоцтво є основним документом, який легітимізує участь адвоката у кримінальному процесі.

2). ордер, договір із захисником або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Ордер підтверджує, що адвокат уповноважений на здійснення захисту конкретної особи у межах визначеного кримінального провадження. Договір про надання правової допомоги укладається між адвокатом і клієнтом на договірних засадах, визначаючи обсяг повноважень, права та обов'язки сторін. Доручення центру з надання безоплатної правової допомоги видається у випадках, коли участь захисника забезпечується за рахунок держави, що гарантує реалізацію конституційного права особи на захист незалежно від її матеріального становища. Таким чином, наявність зазначених документів є обов'язковою умовою для законної участі адвоката у кримінальному

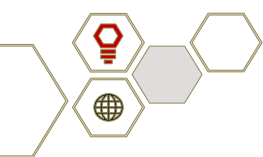
провадженні та забезпечення дотримання принципу змагальності сторін і права особи на кваліфікований юридичний захист.

У свою чергу, ч.ч. 1, 2 ст. 20 Кримінально-процесуального кодексу України закріплює основи забезпечення права на захист у кримінальному провадженні, одна з яких полягає у наданні підозрюваному, обвинуваченому, виправданому, засудженому можливості користуватися кваліфікованою правовою допомогою захисника [5].

Надання правової допомоги відповідно до п. 3. ч. 1 ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» визначається як надання правових послуг, яким у п. 4 ч. 1 на дається загальне визначення як надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги [7].

На думку А.М. Бірюкової, адвокатську діяльність доцільно розглядати як форму правничої допомоги, що здійснюється на професійній та незалежній основі особами, які набули відповідного статусу у встановленому законом порядку. Така діяльність спрямована на забезпечення реалізації, охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб відповідно до положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [9, с. 293].

Сучасні науковці Азаров Ю.І., Дубівка І.В. враховуючи висновки асоціації правників України акцентують увагу на тому, що адвокат, здійснюючи свою професійну діяльність, наділений особливим правовим статусом, який передбачає наявність специфічних гарантій незалежності та недоторканності [8, с. 63]. Однією з ключових таких гарантій є недопустимість ототожнення адвоката з його клієнтами чи справами, у межах яких він

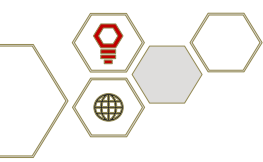

здійснює представництво або захист. Порушення цього принципу підриває основи професійної діяльності адвокатів, створює загрозу їхній незалежності та може поставити під сумнів саме існування й ефективне функціонування інституту адвокатури в Україні як важливого елементу правової держави.

Інститут обов'язкової участі захисника у кримінальному провадженні є одним із фундаментальних елементів системи гарантій дотримання прав і свобод людини та громадянина, закріплених Конституцією України та міжнародними правовими актами, зокрема Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Згідно зі статтею 59 Конституції України, кожен має право на правову допомогу, а у випадках, передбачених законом, така допомога надається безоплатно. Це положення покликане забезпечити справедливий баланс між державними інтересами у притягненні винних до відповідальності та правом особи на ефективний захист від кримінального переслідування.

Обов'язкова участь захисника (адвоката) у кримінальному процесі є проявом принципу забезпечення права на захист, який має не декларативний, а практичний характер. Саме участь адвоката гарантує, що підозрюваний, обвинувачений чи інший учасник процесу не залишиться без належної юридичної підтримки в умовах складної системи кримінального судочинства.

Положення ст. 52 чинного КПК України чітко визначає випадки обов'язкової участі захисника, а саме: по-перше, підозрюваний чи обвинувачений є неповнолітнім, що вимагає підвищеного рівня правового захисту через вікову незрілість; по-друге, якщо особа через фізичні чи психічні вади не може самостійно реалізувати своє право на захист; по-третє, підозрюваний або обвинувачений не володіє мовою, якою ведеться кримінальне провадження, що може перешкоджати йому повною мірою розуміти суть обвинувачення чи захищати свої інтереси; по-четверте, особа, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який передбачено довічне позбавлення волі; по-п'яте, участь захисника визнана

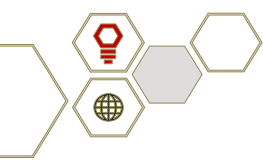
обов'язковою рішенням слідчого судді або суду; у будь-яких інших ситуаціях, передбачених законом, де необхідно гарантування ефективного захисту прав особи.

У разі, коли підозрюваний або обвинувачений не має можливості самостійно залучити адвоката, його участь забезпечується через систему безоплатної правової допомоги, передбачену Законом України «Про безоплатну правову допомогу». У такому випадку уповноважені органи забезпечують залучення захисника, який здійснює свої обов'язки на професійній та незалежній основі.

Варто підкреслити, що участь адвоката не зводиться лише до формального представництва. Адвокат виконує низку важливих функцій, зокрема: забезпечує дотримання процесуальних прав підзахисного на всіх етапах провадження; контролює законність дій органів досудового розслідування та прокуратури; бере участь у збиранні та поданні доказів, поданні скарг, клопотань і заяв; виступає гарантом дотримання принципів справедливого судового розгляду та змагальності сторін. У постанові від 20 січня 2025 року (справа № 473/3661/24) суд установив, що договір між адвокатом і клієнтом про надання правової допомоги може стосуватися захисту, представництва або інших форм правової допомоги, й має відповідати загальним правилам договірної права, а його умови не можуть суперечити Конституції чи Закону «Про адвокатуру» [20].

Обов'язкова участь адвоката у кримінальному процесі має превентивний характер вона сприяє запобіганню порушенням прав людини з боку органів досудового розслідування та суду. Наявність професійного захисника забезпечує баланс сил між стороною обвинувачення та стороною захисту, підвищує рівень правової культури процесу й довіру громадян до судової системи.

Особливої актуальності питання обов'язкової участі захисника набуває в умовах сьогодення, коли держава функціонує в умовах воєнного стану та

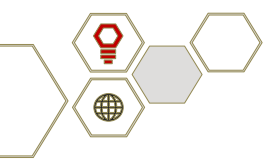
підвищеного ризику обмеження прав людини. У таких умовах адвокатура виконує роль одного з основних механізмів забезпечення верховенства права, недопущення зловживань владними повноваженнями та гарантування права на справедливий суд.

Отже, обов'язкова участь захисника у кримінальному провадженні є не лише процесуальною вимогою, а й важливим елементом демократичної правової системи. Вона забезпечує дотримання принципів змагальності, рівності сторін і гуманізму кримінального процесу, а також виступає константою реалізації конституційного права особи на захист.

Адвокат виступає важливою гарантією дотримання принципів справедливого судочинства та забезпечення прав усіх учасників процесу під час проведення слідчих дій. Його процесуальна роль полягає у реалізації права сторони захисту на участь у збиранні, перевірці та оцінці доказів, передбаченого статтями 22 та 93 Кримінального процесуального кодексу України [15, с. 661].

Під час проведення слідчих дій адвокат має право бути присутнім при їх здійсненні, подавати клопотання щодо проведення певних процесуальних дій, ставити запитання, робити заяви та зауваження, що підлягають занесенню до протоколу. У такий спосіб він контролює дотримання законності з боку органів досудового розслідування, запобігає можливим порушенням прав підзахисного, а також забезпечує збереження належної доказової бази для подальшого судового розгляду.

Отже, успішне провадження слідчих дій і належна якість попереднього розслідування значною мірою залежать не лише від професійної діяльності слідчих і прокурорів, а й від ефективної участі адвоката. Його діяльність сприяє отриманню допустимих, достовірних та належних доказів, що у підсумку визначає об'єктивність і справедливість судового рішення. Таким чином, адвокат у процесі доказування виконує подвійну функцію – з одного боку, забезпечує правовий захист особи від необґрунтованого обвинувачення,

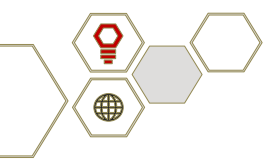
а з іншого – сприяє реалізації принципу верховенства права та досягненню цілей кримінального провадження.

Представництво в кримінальному провадженні забезпечує не лише фаховий захист особи від можливих порушень її прав під час досудового розслідування чи судового розгляду, але й сприяє належному здійсненню правосуддя в цілому.

Практика показує, що Верховний Суд у справі, пов'язаній із кримінальним провадженням за тяжкий злочин, підкреслив, що відсутність захисника, коли такий захисник є обов'язковим, належить до істотних порушень процесуального закону, що може призвести до скасування рішення суду. Норма ч.1 ст.52 КПК є гарантією забезпечення права на захист та важливою умовою справедливого судового розгляду, підлягає застосуванню на всіх стадіях кримінального провадження, у тому числі судового провадження з перегляду судових рішень у касаційному порядку [21].

Інститут адвокатського представництва у кримінальному провадженні виконує не лише функцію захисту інтересів окремих учасників процесу, але й сприяє зміцненню гарантій справедливого судочинства, реалізації конституційного права на правову допомогу та утвердженню засад демократичної, правової держави.

Підсумовуючи, слід зазначити, що адвокат як суб'єкт реалізації інституту представництва у кримінальному провадженні відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного захисту прав та законних інтересів сторони захисту, потерпілого. Його правовий статус, визначений законодавством, надає йому процесуальні повноваження щодо участі у збиранні доказів, ініціюванні клопотань та відстоювання прав сторони захисту на всіх етапах провадження. Важливим елементом є гарантії адвокатської діяльності, які забезпечують незалежність, недоторканність та можливість безперешкодно виконувати професійні функції. У межах представництва потерпілого адвокат реалізує право останнього на участь у процесі, сприяє належному відновленню

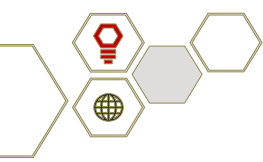

порушених прав, формує правову позицію й забезпечує її процесуальне втілення. Під час участі у слідчих діях адвокат контролює додержання правових процедур, захищає інтереси сторони захисту, потерпілого від можливих порушень, вносить зауваження до протоколів та виступає гарантом дотримання принципів змагальності й справедливості кримінального процесу.

Висновки. Адвокат виступає ключовою фігурою інституту представництва у кримінальному провадженні, оскільки саме через його діяльність реалізуються конституційні гарантії права особи на правничу допомогу та справедливий судовий розгляд.

Комплексний аналіз вказаних аспектів дозволяє констатувати, що ефективність кримінального судочинства визначається рівнем реалізації процесуальних прав адвоката, забезпеченням його професійної незалежності та чітким розмежуванням функцій захисту та представництва. Удосконалення нормативно-правового регулювання і практики застосування процесуальних гарантій сприятиме зміцненню принципів верховенства права, захисту прав і свобод учасників процесу та підвищенню якості правничої допомоги в кримінальному провадженні.

Розвиток інституту представництва потребує системного вдосконалення, зокрема: чіткого розмежування понять «представництво» і «захист» у кримінальному процесі; закріплення єдиних стандартів участі адвоката у різних ролях (захисник, представник потерпілого); розширення практики застосування інституту безоплатної правової допомоги; підвищення гарантій незалежності адвокатів від органів досудового розслідування та прокуратури; впровадження сучасних стандартів етичної поведінки та професійної відповідальності; модернізації організаційних форм роботи (використання електронного документообігу, застосування електронних сервісів судової та слідчої взаємодії; онлайн-консультації); цифровізації процесів взаємодії з органами досудового розслідування та судами. У сукупності такі зміни сприятимуть більш ефективному здійсненню адвокатами функцій

представництва сторони захисту, потерпілого, посиленню їхньої ролі у захисті прав громадян та формуванню справедливого і збалансованого кримінального судочинства.

Адвокат у системі кримінального судочинства є не лише професійним представником сторони, а й важливим інструментом забезпечення принципу верховенства права, балансу інтересів держави та особи, що зумовлює необхідність подальшого розвитку теоретичних і практичних аспектів інституту представництва у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року. Міжнародні договори України, декларації, документи. 1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 22.10.2025).

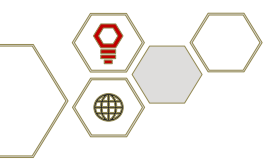
2. Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950 № 995_004 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 22.08.2025).

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року. Міжнародні договори України, декларації, документи. 1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 22.08.2025).

4. Конституція України від 28.06.1996 р. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.08.2025).

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 22.08.2025).

6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 22.08.2025).

7. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 51.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 22.08.2025).

8. Азаров Ю.І., Дубівка І.В. Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування: моногр.: Видавничий центр «Кафедра», 2018. 218 с.

9. Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10 / Акад. адвокат. України. Київ, 2018. 348 с.

10. Грібов М.Л., Червінський В.В. Представництво потерпілого у кримінальному провадженні: поняття, зміст, проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник кримінального судочинства*. 2021. № 3-4. С.8-21.

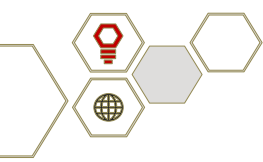
11. Десятник А.А. Про окремі питання процесуального статусу потерпілого, у тому числі щодо його права мати представника у кримінальному провадженні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 1. С. 172-176. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.1.27>.

12. Ємельянов Р.О. Правове регулювання участі адвоката-представника потерпілого у кримінальному провадженні. *Європейські перспективи*. 2020. № 3. С. 122-130.

13. Ізбаш К.С., Славінська І.В. Представництво в адміністративному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 298-301. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-6/71>.

14. Канюка В.Є., Олійничук Р.П. Загальна характеристика представництва у кримінальному провадженні: поняття та види. *Наукові записки. Серія : Право*. 2023. № 14. С. 178-182. DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-178-182.

15. Марченко О.А. Деякі процесуальні особливості проведення слідчих розшукових дій в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 661-665. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/160>.

16. Пожар В.Г. Межі повноважень представників у кримінальному провадженні: проблеми визначення. *Молодий вчений*. 2016. № 12 (39). С. 612-615.

17. Рогатинська, Н. Процесуальні особливості інституту представництва у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. Вип. 4. С.174-179.

18. Стоянов К.С. Про окремі питання розвитку інститутів захисту та представництва у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С.389-392. DOI 10.32782/2524-0374/2023-9/94.

19. Якимчук О.В. Становлення інституту представництва юридичних осіб у кримінальному провадженні. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. № 12. С. 108-114.

20. Постанова Миколаївського апеляційного суду від 20.01.2025, справа № 473/3661/24: URL: <https://clarity-project.info/court/decision/124530666> (дата звернення 22.08.2025).

21. Забезпечення права на захист у кримінальному провадженні: актуальна практика Верховного Суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1339780/> (дата звернення 22.08.2025).